

Tale 5/6 2024

Kære alle sammen

Der er altid en grund til at holde fest! Grundloven fylder 175 i dag d. 5/6, og det skal fejres.

Normalt står der nogle politikere eller andre kendte rundt omkring i landet og taler om, hvor vigtig grundloven er, og hvordan vi ikke må tage demokrati for givet.

Jeg er dansklærer, og hvis man kigger på grundloven rent sprogligt, så er det præcis det, den er - en lov, der ligger til grund, altså er grundlaget for alle andre love i Danmark.

Over halvdelen af lovstoffet i Danmark kommer fra EU. EU-lov står over dansk lov, men ingen love må stride mod grundloven.

Der er efterhånden en del tilfælde, hvor grundloven gælder og så alligevel ikke sådan helt for alle, men grundloven fortjener at blive fejret. Dit liv og din hverdag ville nemlig se helt anderledes ud, hvis vi ikke havde grundloven.

Jeg har spurgt nogle elever, hvad de gerne ville vide noget om i min grundlovstale, og svaret var historisk - så derfor vil jeg give et lille rids om baggrunden for den fødselsdag, vi fejrer i dag, sådan lidt populært:

Grundloven blev lov i 1849, fordi Frederik 7., der var konge dengang, havde nogle gode rådgivere og en klog kone. Rundt om i verden havde der været oprør og revolutioner, fordi folk ikke længere ville have en konge til at bestemme over sig. De ville have demokrati - folkestyre. I Danmark var de fine, de rige, adelen og kongen også nervøse for, om der kunne komme en revolution her. Det gjorde der ikke - den dag var det regnvejrs, og kongens rådgivere sagde til ham, at det ville være en rigtig god idé at lave demokrati, sådan så der var flere, der bestemte. Men det tager lidt tid at lave store forandringer, så 152 mænd blev 5. oktober 1848 blev valgt som Den Grundlovgivende Rigsforsamling. De skrev og vedtog Danmarks første grundlov - junigrundloven. Junigrundloven havde 100 paragraffer.

Kongen kunne egentlig godt lide, at det var ham, der bestemte, men hans kone sagde til ham, at han skulle bestemme sig for ikke at bestemme så meget mere, og så skrev han under på grundloven d. 5. juni 1849 og sagde ja til, at Danmark skulle være et demokrati.

Borgerne fik først og fremmest stemmeret, men også fx

foreningsfrihed, trosfrihed, mødefrihed, trykkefrihed, ejendomsrettens og personens ukrænkelighed og retten til understøttelse for den fattige. Det er altså grundloven, der gør, at man fx gerne må tro på noget andet end protestantisme, at man kan få kontanthjælp og folkepension, at der er ytringsfrihed i Danmark, og man er uskyldig, indtil det modsatte er bevist.

I begyndelsen var demokratiet kun for mænd over 30 år med egen husstand. Det vil sige, at mændene skulle bo for sig selv og have penge til at kunne sørge for sig selv, familie og tjenestefolk. Man kunne ikke være med, hvis man var kvinde, fattig, tjenestefolk, i fængsel eller et fjols.

Heldigvis er det tilladt at blive klogere, og nu må alle danske statsborgere over 18 år stemme til folketinget og EU-parlamentet, og hvis man har boet i Danmark i 4 år, må man stemme til kommune- og regionsråd, uanset hvor man kommer fra.

Demokrati er en del af kulturen i Danmark, men kultur er dynamisk. Kultur kan ændres, og der er mange forskellige måder at indrette demokrati på. Der er fx stor forskel på valgsystemerne i Storbritannien, USA og

Danmark, og alle steder har tingene udviklet sig over tid. Jeg plejer at huske mig selv på, at hvis nogen siger, de har en særlig form for demokrati, så er det ikke demokrati.

Når der er valg til bestyrelsen i sangforeningen, fodboldklubben eller Amnesty International er det også demokrati, hvor nogle vælger nogle andre til at repræsentere os og tage beslutninger på vores vegne. Her på skolen har I også valgt nogen til at repræsentere jer - elevrådet.

D. 9/6 er der i øvrigt valg til EU-parlamentet, hvor danske statsborgere vælger 14 danske politikere til at repræsentere os. Det er vigtigt valg - igen, for det meste af dansk lov kommer fra EU nu til dags. I kan alle sammen se valgplakaterne rundt omkring, og hvis I ikke selv kan stemme, kan I jo minde dem, I kender, om det.

Hjemme hos dig er der måske nogle voksne, der gerne vil bestemme, men de lytter forhåbentlig til at dine holdninger og argumenter, så man kan sige, du vokser demokratisk op. Men der er ingen, der siger, tingene altid skal være sådan. Du har altid lov til og mulighed for at påvirke dem, der tager beslutningerne, og du har altid lov til at protestere. Demokrati er nok den eneste styreform eller livsmåde, der kan afskaffes ad demokratisk vej.

Grænserne for demokrati går der, hvor man griber til vold af den ene eller anden slags. Måske er det blevet sværere at tale sammen, og nemmere at tale og handle grimt? Jeg ved det ikke, men der har altid været og er mennesker, der mener, at magt er ret. At hvis man har et flertal, de vildeste våben eller bare er god til at slå, så har man lov til at bestemme.

Det er vigtigt at huske os og hinanden på, at demokrati generelt hidtil har vist sig at være den mindst ringe måde at indrette et samfund på i forhold til menneskelig værdighed og levevilkår. Der er garanteret nogle, der vil sige, jeg tager fejl, men det er også demokrati at lytte til hinanden, anerkende andre holdninger end ens egne, og så blive enige eller uenige sammen. Demokrati er IKKE kun at møde op i et valglokale en gang imellem, demokrati foregår konstant, og der er konstant en forhandling i gang om, hvem der må være med, hvordan vi skal gøre det, og hvad vi vil.

Jeg mener, demokrati er samtale, afvejen af hensyn og at være villig til at acceptere uenighed. Det er også at deltage positivt, at lære noget nyt, lære noget om sig selv og hinanden, først og fremmest være nysgerrig, sådan så vi alle har de bedste muligheder for at være os selv og skabe det bedst mulige liv indenfor lovens rammer.

Jeg er altid klar til at tage en snak - det håber jeg også, du er.

Der er fødselsdagssang senere, men jeg vil gerne bede jer om at råbe tre hurra for grundloven - den er gammel, levende og værd at passe på.

Grundloven længe leve - hurra, hurra, hurra!